

סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על-יסודיים
מועד הבחינה: חורף תשס"ו, 2006
מספר השאלון: 009111

מדינת ישראל
משרד החינוך התרבות והספורט

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים
יחידת לימוד בסיסית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון – סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר וקריאה מונחית) — (33×1) — 33 נקודות
פרק שני – נובלות של עגנון ודרמה — (33×1) — 33 נקודות
פרק שלישי – שירה — (17×2) — 34 נקודות
סה"כ — 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון – סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר וקריאה מונחית)

(33 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-3.

1. מעשה חכמים וסיפור קצר

בחר במעשה חכמים ובסיפור קצר שלמדת, שמתואר בהם "קלקול" (חברתי, מוסרי, "קלקול" באופי של דמות, ועוד).
הסבר והדגם כיצד ה"קלקול" בא לידי ביטוי בכל אחת מהיצירות שבחרת.
האם ה"קלקול" בא לידי תיקון בכל אחת מיצירות אלה? הסבר את דבריך.

2. מעשה חכמים וקריאה מונחית

בחר במעשה חכמים ובספר קריאה שלמדת ובכל אחד מהם תאר מפגש של הדמות המרכזית עם דמות נוספת.
כיצד מפגש זה משפיע על ההתנהגות של הדמות המרכזית? הסבר מה אפשר ללמוד מהתנהגות זו על הדמות המרכזית.

3. קריאה מונחית או סיפור קצר

בחר בספר קריאה או בסיפור קצר שלמדת, שמתוארת בו התמודדות עם משבר.
כתוב מהו המשבר, ותאר כיצד הוא משפיע על ההתנהגות של שתי דמויות ביצירה.

/המשך בעמוד 3/

פרק שני – נובלות של עגנון ודרמה (33 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 4-8.

נובלות של עגנון**4. תהלה / ש"י עגנון**

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. "הצצתי עליה והרהרתי, מהיכן באים לידי הכנעה שכזו. חשבתי בדורות הראשונים שהיו מלאים מידות טובות."

הקטע שקראת לקוח מתחילת הנובלה "תהילה".

על פי המשך הנובלה "תהילה", האם מחשבותיו של המספר בנוגע לדורות הראשונים "שהיו מלאים מידות טובות" מתגלות כנכונות? הסבר והדגם את דבריך. (20 נקודות)

ב. "[...] כשמאריכין לו לאדם ימיו ושנותיו זוכה ורואה דברים הרבה, גם טובים וגם טובים מהם."

מה אפשר ללמוד מדברים אלה של תהילה על תפיסת עולמה? הבא מהיצירה דוגמה אחת לכך שתהילה מתנהגת על פי תפיסה זו. (13 נקודות)

5. והיה העקוב למישור / ש"י עגנון

בנובלה "והיה העקוב למישור" משולבות מעשיות.

כתוב בקצרה את התוכן של שתיים מהמעשיות. מה מוסיפה כל מעשייה להבנת היצירה? הסבר והדגם את דבריך.

דרמה**6. ילדי הצל / בן-ציון תומר**

סמל ביצירה הוא פרט שמשמעותו חורגת מקיומו המוחשי.

(על פי י"א אבן, מילון מונחי הספרות)

על פי הגדרה זו, ציין שני סמלים שיש במחזה "ילדי הצל", תאר כיצד הם מוצגים במחזה, והסבר את משמעותם.

7. בעלת הארמון / לאה גולדברג

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. הצג את המחלוקת המרכזית בין דורה ובין זאברודסקי. (10 נקודות)

ב. מהי השקפת העולם המשתמעת מדבריה של כל אחת מהדמויות? הסבר והדגם את דבריך. (23 נקודות)

8. אנטיגונה / סופוקלס

מה מאפיין את הדמות הראשית במחזה כגיבור טרגי (או כגיבורה טרגית)? הסבר והדגם את דבריך.

פרק שלישי – שירה (34 נקודות)

שים לב! מהפרק השלישי (שאלות 9-13), עליך לענות על שתי שאלות:
על שאלה אחת מהפיוט או משירת ימי הביניים, ועל שאלה אחת מהשירה העברית במאה ה-20.
(לכל שאלה – 17 נקודות; סה"כ – 34 נקודות)

פיוט ושירת ימי הביניים

9. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

אל נורא עלילה / ר' משה אבן עזרא

אל נורא עלילה. המציא לנו מחילה. בשעת הנעילה:

מתי מספר קרואים. לך עין נושאים.
ומסלדים בחילה. בשעת הנעילה:

שופכים לך נפשם. מחה פשעם וכחשם.
והמציאם מחילה. בשעת הנעילה:

היה להם לסתרה. וחלצם ממארה. וחתמם
להוד ולגילה. בשעת הנעילה:

חון אותם ורחם. וכל לוחץ ולוחם. עשה
בהם פלילה. בשעת הנעילה:

זכר צדקת אביהם. וחדש את ימיהם. כקדם
ותחלה. בשעת הנעילה:

קרא נא שנת רצון. והשב שארית הצאן.
לאהליבה ואהלה. בשעת הנעילה:

תזכו לשנים רבות. הבנים והאבות. בדיצה
ובצהלה. בשעת הנעילה:

מיכאל שר ישראל. אליהו וגבריאל. בשרו
נא הגאלה. בשעת הנעילה:

א. "קרא נא שנת רצון. והשב שארית הצאן.

לאהליבה ואהלה. בשעת הנעילה:"

מה הן הבקשות במחרוזת זו? הסבר את הכינויים שבמחרוזת. (11 נקודות)

ב. אילו בתים בפיוט נחשבים לבתים מאוחרים? הבא מהפיוט הוכחה אחת לכך.

(6 נקודות)

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על שלושת הסעיפים א-ג שאחריו.

ישנה בחיק ילדות / ר' יהודה הלוי

ישנה בחיק ילדות, למתי תשכבי! / דעי כי נעורים פנערת ננערו!
הלעד ימי השחרות? קומי צאי, / ראי מלאכי שיבה במוסר שחרו,
והתנערי מן הזמן, בצפרים / אשר מרסיסי לילה יתנערו.
דאי כדרור למצא דרור ממעלך / ומתולדות ימים כימים יסערו.
היי אחרי מלכך מרדפת, בסוד / נשמות אשר אל טוב יי נהרו!

א. מהו הסוג של השיר "ישנה בחיק ילדות"? הסבר מה בשיר מלמד על השתייכותו לסוג זה.

(4 נקודות)

ב. מיהו הנמען בשיר, ומהי בקשת הדובר מנמען זה? (6 נקודות)

ג. הבא מהשיר שני אמצעים אמנותיים המאפיינים את שירת ימי הביניים, והסבר את

תרומתו של כל אחד מהם לשיר. (7 נקודות)

/המשך בעמוד 6/

השירה העברית במאה ה-20

ענה על אחת מהשאלות 11-13.

11. אדם מול בוראו

קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחרי.

"החזירנו בתשובה שלמה לפניך" / איתמר יעוז-קסט

לחזר בתשובה?... ואולם לפנות ולשוב יכול רק
מי שרחק, ואני שבקרבתך לא עמדתי מעולם,
ורק מפי ספרים למדתי על קיום מצוות וטעמן,
ובדרך הדמיון בלבד התפללתי תפלת ערב ובקר –

שכן הדמיון עודנו הולך אחריך שולל,
ופעמים זה הרבה מתעורר בי רצון לבאר את
ארועי הימים כסימך של מעלה, ולאהב את הרגש העובר את
גופי למראה אדם העומד בתפלה, ונדמה הוא מרחף בתלל,

בהתמלאו קולות ומראות מעבר לחלון תדרי
ומתחת לרצפה המתנשאת מעל לאדמה שפעם הלכו עליה
נושאי כלי קדש שגופם היה תבת-ההודיה לאהבת אדוני הכלי,

ואשר מתרדת קדשם נותרה רק התרדה הרעה
מפני רחשי אדמה זו, המתכסה יום-יום בעתונים צהבי-עינים,
– וחסר-אונים אני להמיר בלבי את רגש-הפחד ברגש-היראה.

א. כותרת השיר היא ציטוט מתפילה.

ציין שני קשיים של הדובר כאשר הוא חושב על מילים אלה מהתפילה. (8 נקודות)

ב. בחר בשני אמצעים אמנותיים מהשיר והסבר כיצד הם מבטאים את תחושותיו של הדובר.

(9 נקודות)

12. במשפחה

קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחרי.

איש מבית בבנו / נתן יונתן

איש מבית בבנו
 ורואה בעינו את מה שהיה
 ומה שהגו ומה שיהיה כשהוא
 עצמו כבר אינו
 וכל המראה הזה איר כבה
 כמו במכת־רעם
 ומי ימד את יגונו
 אם הוא כשרש עץ
 או הוא כאמירו
 והזכרון יעירו אל חלקת־יער
 אשר הוא והנער חצו
 בסבכי־ארניה
 או אל אותה פאת־שדה שכוּחה
 שהם היו אחרונה
 לעת האסף המקנה
 באסף השמש מן האדמה
 שארית קרניה
 ואין צועק ואין עונה
 חרישית תאסף חלקת־השדה
 אל יגוניה
 ורק אב ובנו הולכים
 שניהם יחדו
 ולא אש ולא עצים
 ולא שם ולא שופר
 ולא היתה עוד כא־הבה ההיא
 על עפר

א. כיצד תמונת העקדה מתקשרת לנושא שיר זה? הסבר והדגם את דבריך. (10 נקודות)

ב. בחר מהשיר באמצעי אמנותי והסבר את תרומתו לביטוי רגשותיו של ה"איש" בשיר.

(בתשובתך אל תכתוב על העקדה.) (7 נקודות)

13. שירים בצל השואה

קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

במשפט / אשר רייד

היא יִשְׁבָּה וְשִׁתְקָה בְּכִבְדוֹת
נוֹעֲצַת כִּידוּנֵי עֵינֶיהָ בְּתֹא זְכוּכִית קָר.
מֵעַל הָרִי שְׁעֲרוֹתֶיהָ הַשְּׁחוּרוֹת
הִחֲלוּ זְכָרוֹנֶיהָ לְצִמּוֹת בְּעֵדוֹת
אֲטִית עוֹלָה וּמִזְדַּקְרָת, כְּעֶשֶׂב הַמֵּר
שֶׁבִּבֵּית הַקְּבָרוֹת.
בְּעֵינֶיהָ עֲמִדוֹת קְרוֹנוֹת רִכְכֶּת בּוֹהִים,
גְּדֵרוֹת תֵּיל חֲשֵׁמְלוֹ גֵּהֶּה הַקְּפּוּא – –
אָבֵל הִיא יִשְׁבָּה וְשִׁתְקָה בְּכִבְדוֹת
נוֹעֲצַת כִּידוּנֵי עֵינֶיהָ בְּתֹא זְכוּכִית קָר.

קְרוֹנוֹת דָּמָה הִסְעוּ עִם זֶכֶר
הַמֵּתִים אֲשֶׁר בִּיעַר עֲרֶפֶל רְחוֹק.
בּוֹבְעָה הִירֵק נִשְׁמַט
עַל עֵמֶק עֵינֶיהָ הַדּוֹמְעוֹת זַעַם
וְעֲנֵנֵי עָרֵב נוֹדָדִים
טָבְעוּ עַל חוֹף לִבָּה,
אֵף קוֹל הָרַעַם בְּעוֹרֶקֶיהָ
סֵפֶר עַל יְלָדֶיהָ עַת פָּסְעוּ בְּלֵב זָקוּף –
קָבֵר זְכָרוֹנֶיהָ
עוֹד נוֹתֵר פְּעוֹר
צוֹעֵק לְסְרוּגֵינִי הַדִּּמְיוֹ:
אָרֹר, אָרֹר!
בְּרִטֵּט וּמִכְאוֹב יִצְאָה מִן הָאוֹלָם,
שָׁבָה אֶל הָעוֹלָם
שֶׁלִּכְתִּית
וּמִתְנַשֶּׁפֶת.

הסבר כיצד מוטיב העיניים מבטא את מכלול רגשותיה של האישה המתוארת בשיר.
(שים לב! בתשובתך כתוב על כל גילוייו של מוטיב זה בשיר.)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך התרבות והספורט